

De Joodse Kosjerloodjes "PLUMBAS"

In The Coinhunter Magazine 117 wordt een vraag behandeld van Joop Thijssen over een gevonden ko(o)sjerloodje. Ook in de (twee)maandelijkse uitgave van de 'Lead Token Telegraph' stond kortgeleden een artikel over deze Joodse kosjerloodjes.

Mijn verzoek om een gedeeltelijke vertaling met wat aanvullingen te mogen plaatsen was geen punt (thanks Ira Rezak and David!) dus wil ik graag wat dieper op deze loodjes ingaan.

De loodjes zijn in eerdere uitgaven van de LTT ook al eens besproken. Ira Rezak geeft echter een uitleg over de betekenis van de opschriften en het gebruik van deze loodjes en omdat ze in Nederland ook nogal eens gevonden worden wil ik dat graag hier weergeven.

In het Jiddisch worden ze "plumbas" (oftewel "loodjes") genoemd en ze zijn een soort van verzegeling / kenmerk van kosjer artikelen.

Het principe is gelijk aan die van de verzegelloodjes, een langwerpige stukje lood met een pen-gat verbinding welke om het artikel geklemd kan worden.

Op de ene kant staan drie Hebreeuwse letters: *aleph*, *bet*, *dalet* (ABD), wat staat voor *av bet din* ("Chef van het (rabbijnse) Hof"). Op de andere kant staat *dalet*, *kuf*, *kuf* (DKK) oftewel "*de kehillah kedosha*" wat zoiets betekent als "de heilige gemeenschap van (de stad).

Een plaatsnaam wordt echter niet weergegeven, maar vermoedelijk was dit kenmerk voor de lokale gebruikers al duidelijk genoeg om respect te hebben voor dit kosjere kenmerk.

Op de Nederlandse website van Jan van Oostveen: <http://kleipijp.home.xs4all.nl/kleipijp/Kosjerloodjes.pdf> is ook het e.e.a te vinden over deze loodjes en een duidelijke verklaring van het begrip "kosjer / kosjer".

Veelal zijn ze in Amsterdam gebruikt, maar ook werden ze aan Nederlandse export artikelen bevestigd. De datering is vermoedelijk de late 18e of begin 19e eeuw.

De letters in het centrum variëren, er zijn voor zover ik weet minstens drie verschillende letters, en deze vertegenwoordigen zonder twijfel de verschillende leveranciers, van wie de goederen waren.

Deze twee ongebruikte loodjes zijn gevonden in oostelijke Engelse havenplaatsen.

De bevestigingsmethode lijkt mij wel duidelijk, het loodje werd samengeknepen om een touwtje o.i.d. wat bevestigd was aan het product. Als producten komen wijn, kaas of vlees in aanmerking.

Op de website van Stuart Elton "Ourpasthistory" zijn ook meerdere exemplaren te zien.

Het gebruik van deze loodjes wordt echter in verband gebracht met de Londense vleesmarkt.

Beide bronnen zijn het eens over de 18e eeuw als meest waarschijnlijke gebruikersdatum, hoewel er in BNJ54 {1984} twee Hebreeuwse tokens afgebeeld zijn, type S nr. 227, als voorlopers uit het midden van de 17e eeuw.

De twee hiernaast afgebeelde loodjes zijn gevonden in de rivier de Thames bij London.

De voor- en keerzijde vertonen de volgende drie karakters boven de streep (van links naar rechts gelezen) R B A en onder de streep Q Q D.

Een derde loodje uit BNJ54, nr. 228, is niet afgebeeld maar heeft andere symbolen op de voorzijde en in het midden op de keerzijde het karakter K of P.

Misschien hebben alle drie de bronnen gelijk dat Kosher vlees geëxporteerd werd naar Londen, en dat deze handel bloeide in de 17e, 18e en 19e eeuw.

Voor op- of aanmerkingen houd ik mij aanbevolen.

Alex Kussendrager. www.loodjes.nl - info@loodjes.nl

Geraadpleegde bronnen:

- Lead Token Telegraph issue Eighty-Two, maart/april 2012
- Website Jan van Oostveen, <http://kleipijp.home.xs4all.nl/>
- British Numismatic Journal volume 54, 1984 pagina 86 - 163; "English Tokens, c. 1425-1672", by M. Mitchiner and A. Skinner.